

Asia: K 1/2022 vp Tasa-arvovaltuutetun kertomus eduskunnalle 2022

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta, kuulemistilaisuus 8.6.2022

Kiitämme mahdollisuudesta lausua tasa-arvovaltuutetun kertomuksesta eduskunnalle 2022. Lausuntomme keskittyy etenkin kertomuksen lukuun 5 Sukupuolistunut väkivalta, vihapuhe ja häirintä.

Tasa-arvovaltuutettu toteaa kertomuksessaan, että väkivallan muodot ja yleisyys ovat vahvasti sukupuolen mukaan eriytyneitä, mutta pitää myös intersektionaalista näkökulmaa väkivallan vastaisessa työssä tärkeänä. HEUNI yhtyy tähän näkemykseen. Intersektionaalinen lähestymistapa, jossa huomioidaan sukupuolen lisäksi myös muita henkilöä määrittäviä tekijöitä kuten tämän ikä, alkuperä, kieli, uskonto, terveydentila, vammaisuus ja/tai seksuaalinen suuntautuminen, on keskeisessä asemassa sukupuolistuneen väkivallan ennalta ehkäisyssä sekä siihen puuttumisessa. Esimerkiksi vuoden 2017 tasa-arvobarometriin perustuneessa tutkimuksessa kävi ilmi se, että riski joutua seksuaalisen häirinnän ja sukupuolistuneen vihapuheen kohteeksi oli muita korkeampi naisilla, nuorilla, vähemmistöön kuuluvilla ja pienituloisilla henkilöillä ([Ollus, Tanskanen, Honkatukia & Kainulainen 2019](#)). Naisiin kohdistuvan väkivallan torjunta edellyttää, kuten tasa-arvovaltuutettu kertomuksessaan korostaa, sukupuolisensitiivisiä ja nais erityisiä toimia. Koska suuri osa Suomessa esiintyvistä väkivallasta on miesten keskinäistä väkivaltaa, tulee vastaavasti miesten välisen väkivallan torjumisessa huomioida risteävät olosuhteet ja eriarvoisuustekijät kuten köyhyys- ja syrjäytymisriski sekä päihteiden ongelmakäyttö.

Myös väkivallan muodot, yleisyys ja seuraukset eri vähemmistöryhmien keskuudessa tulee huomioida väkivallan vastaisessa toiminnassa. Monet maahanmuuttajataustaiset naiset ja tytöt ovat kohdanneet elämänsä aikana sukupuolistunutta väkivaltaa, ml. seksuaalista hyväksikäyttöä, pakkoavioliittoja, lähisuhdeväkivaltaa sekä myös ihmiskauppaa. Turvapaikka- ja rikosoikeusjärjestelmä eivät kuitenkaan tunnista näiden naisten kokemaa väkivallan todellisuutta ([Lilja ym. 2020](#)). Tämän vuoksi he eivät saa sitä suojelua ja tukea, johon he olisivat oikeutettuja lainsäädännön perusteella. Turvapaikkaprosessissa tulisi siten nykyistä paremmin huomioida sukupuolistunut väkivalta ja uhrien tunnistaminen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tämä ryhmä tulisi siten huomioida paremmin niin viranomaisten koulutuksessa, palvelutarjonnassa kuin moniammatillisessa yhteistyössäkin. Myös muut vähemmistöt, mukaan lukien sukupuolivähemmistöt ja vammaiset tulee huomioida väkivallan torjunnassa ja ennalta ehkäisyssä.

Väkivallan ennaltaehkäisyyn lisäksi ensiarvoisen tärkeää on viranomaisten tietoon tulleeseen väkivaltaan puuttuminen ja uudelleenuhritumisen ehkäisy. Kuten tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa (s. 85) todetaan vuoden 2019 Rikollisuustilastoon viitaten, aikuisista henkirikosten naisuhreista 60 prosenttia on joutunut nykyisen tai entisen kumppaninsa surmaamaksi. Vuoden 2020 henkirikoskatsauksen mukaan puolisonsa surmaamista naisista joka neljäs oli ollut poliisiin yhteydessä aiemmin puolisonsa tekemän väkivallan vuoksi ([Lehti 2020](#)), ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen selvityksen mukaan henkirikokseen päättäneistä

parisuhteista 80 prosentissa oli esitutkintatietojen perusteella esiintynyt väkivaltaa jo aiemmin ([THL 2021](#)). Keinoja puuttua toistuvaan parisuhdeväkivaltaan tulisi edelleen tarkastella. Yksi vaihtoehto on tutkittuun tietoon perustuvan riskinarviointimenetelmän, kuten MARAKin, yhdenvertainen, maanlaajuinen käyttöönotto.

Tasa-arvovaltuutetun kertomuksessa korostuu väkivallan vastaisten rakenteiden pysyvyyden tärkeys. Sosiaali- ja terveysviranomaisten ohella keskeistä on myös varmistaa esimerkiksi hälytys- ja valvontatehtävissä toimivien poliisien osaaminen lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa ja riskin arvioinnissa sekä epäiltyjen tapausten tutkinnassa. Esitutkintaviranomaisten asenteissa on edelleen parantamisen varaa, sillä osa poliiseista saattaa syyllistää uhria tai pitää väkivaltatyötä jonkun muun kuin poliisin toimintakenttään kuuluvana työnä ([Pekkarinen 2020](#)). Siksi väkivaltaan liittyvä koulutus on lisättävä pakolliseksi osaksi kaikkien poliisien peruskoulutusta. Koulutuksen tulisi vahvistaa sellaisia taitoja, joita tarvitaan uhrin sensitiivisessä kohtaamisessa. (Emt.) Tuemme mm. Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelman 2020–2023 sekä Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelman 2022–2025 toimenpiteitä ammattihenkilöstön koulutukseen liittyen.

Nykyisen hallitusohjelman kirjaukset naisiin kohdistuvan väkivallan torjumiseksi ovat tärkeitä, ja HEUNI pitää vuosien 2020–2023 torjuntaohjelmaa, Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelmaa 2022–2025, sekä kansallisen raportojen roolia keskeisinä työkaluina väkivallan vastaisessa työssä. Uusien hyvinvointialueiden puitteissa on nyt mahdollisuus varmistaa, että sukupuolistuneen väkivallan vastainen työ ja siihen liittyvä moniammatillinen yhteistyö juurrutetaan osaksi rakenteita alusta alkaen. Väkivallan vastaisen työn rakenteellistaminen ja riittävä resursointi eri tasoilla on tärkeää, jotta vältytään tilanteilta, joissa määräaikaisten hankkeiden tai pilottiprojektien jatkuminen ei jätäkään kesken esimerkiksi resurssipulan tai muun työn priorisoinnin vuoksi (aiheesta mm. [Husso, Notko, Virkki, Holma, Laitila & Siltala 2020](#)).

Tilastokeskus on vastikään julkaissut ennakkotuloksia Suomessa toteutetusta euroopanlaajuisesta sukupuolistunutta väkivaltaa tarkastelleesta kyselytutkimuksesta (Eurostatin Gender-Based Violence –survey). Tulosten mukaan Suomessa naisista joka kolmas (32 %) ja miehistä joka kuudes (18 %) on joskus elämänsä aikana kohdannut fyysistä väkivaltaa tai sillä uhkailua parisuhteessaan. Henkistä väkivaltaa parisuhteissaan elämänsä aikana on kokenut 49 prosenttia naisista ja 41 prosenttia miehistä. Tilastokeskuksen tulokset osoittavat, että vaikka sekä miehet että naiset kokevat parisuhdeväkivaltaa, ovat seuraukset erilaisia. Naiset kokevat miehiä useammin vakavaa, jatkuvaa parisuhdeväkivaltaa, josta ei välttämättä kerrota ulkopuolisille. ([Tilastokeskus 2022](#).) Tulosten perusteella etenkin henkinen väkivalta on parisuhteissa hyvinkin yleistä. Tällä voi olla kauaskantoisia seurauksia yksilöiden, perheiden ja lasten hyvinvointiin. Väkivallan ehkäisyn näkökulmasta olisi siksi tärkeää, että yksilöille ja perheille on tarjolla riittävästi tukea. Myös lasten ja nuorten vuorovaikutus- ja tunnetaitojen tukeminen voi tukea väkivallan ehkäisyä pidemmällä tähtäimellä.

Helsinki, 7.6.2022

Anna-Greta Pekkarinen
Tutkija

Natalia Ollus
Johtaja

YK:n yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI)